

ТАНИЛЦУУЛГА

Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж,
үйлчилгээний тухай хуулийн төсөл

Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээг шинэ шатанд гаргахад даяаршил, мэдээлэл, технологийн хөгжил, хотжилт, хэт төвлөрөл, орчны бохирдол, хүмүүсийн амьдралын хэв маяг, оюун санаа, үзэл бодолд гарч байгаа өөрчлөлттэй уялдуулан хөгжлийн бодлогод нийцүүлэн тодорхойлох, хүн амд үзүүлэх нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг зохион байгуулах, удирдах, санхүүжүүлэх, хяналт тавих үйл ажиллагааны хууль, эрх зүйн зохицуулалтыг шинэчлэх шаардлага зүй ёсоор тавигдаж байна.

“Монгол Улсын Хууль тогтоомжийг 2024 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл”-ийн 151-д Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний тухай хуулийн төслийг боловсруулж, 2022 онд өргөн барихаар, Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 2.1.5-д Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний тухай хуулийн төслийг батлуулахаар тусгасан нь энэхүү хуулийн төслийг боловсруулах үндэслэл болж байна.

Улсын Их Хурлаас 2012 онд батлагдсан Эрүүл мэндийн тухай хуулийн 13.1 дэх хэсэгт эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ нь нийгмийн эрүүл мэндийн болон эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээ гэсэн 2 төрөлтэй болохыг, хүн амын эрүүл мэндийн талаар төрөөс баримтлах бодлогыг хэрэгжүүлэхэд нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг тэргүүлэх чиглэл болгон хөгжүүлэхээр тодорхойлсон.

2016 онд Эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний тухай хуулийг Улсын Их Хурлаас баталж мөрдүүлсэн боловч нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг хэрхэн зохицуулах хууль эрх зүй одоог хүртэл батлагдаагүй байна.

Эрүүл мэндийн тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.9-д “Нийгмийн эрүүл мэндийн төв нь нийгмийн эрүүл мэндийн талаар төрөөс баримтлах бодлого, хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх, эрүүл мэндийг дэмжих орчин бүрдүүлэх үйл ажиллагааг аймаг, дүүргийн түвшинд зохион байгуулна” гэж заасан боловч хүн амд нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх үндэсний тогтолцоо бүрэн бүрэлдээгүй, тусламж, үйлчилгээний төрөл, зохион байгуулалт, санхүүжилттэй холбоотой хууль эрх зүйн зохицуулалтгүй байна.

Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээнд зарцуулж байгаа 1 ам.доллар нь ирээдүйд эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээнд зарцуулах 40 хүртэлх ам.долларыг хэмнэнэ, эрүүл мэндийн салбарын нийт зардлын 30-аас доошгүй хувийг нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээнд зарцуулахыг Дэлхийн эрүүл мэндийн байгууллага зөвлөдөг. Монгол Улсад эрүүл мэндийн нийт зардлын 19 хувийг нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээнд зарцуулдаг, салбарын нийт 50 мянга гаруй ажиллагчдын 1.9 хувь нь нийгмийн эрүүл мэндийн ажилтан байна.

Хотжилт, үйлдвэржилт, хэт төвлөрөл нь эрүүл ахуйн, хүнсний аюулгүй байдал, химийн бодисын хэрэглээ, өртөлт, хордлого нэмэгдэх, агаар, орчны бохирдол, хүний амьдралын буруу хэв маягаас шалтгаалсан өвчлөлд нөлөөлж байгаа хүчин зүйлсийг бууруулах, арилгах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх хууль, эрх зүйн зохицуулалт хангалтгүйгээс хүн амын өвчлөл, нас баралтын тэргүүлэх шалтгаан болж байгаа амьсгалын, зүрх судасны тогтолцоо, хоол боловсруулах замын, хавдрын өвчлөлийг бууруулах, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ дутмаг байна.

Монгол Улсын хөдөлмөрийн насны хүн амын өвчлөл, нас баралтын шалтгааны 77 хувийг халдварт бус өвчин буюу сэргийлж болох өвчлөл, нас баралт эзэлж байна. Монгол хүний дундаж наслалт 2020 оны байдлаар 70.7, эмэгтэйчүүдийн дундаж наслалт 76.2, эрэгтэйчүүдийнх 66.7 буюу 9.5 жилээр зөрүүтэй, Монгол Улс дэлхийд хорт хавдрын, ялангуяа элэгний хорт хавдрын өвчлөл, нас баралтаар тэргүүлж байна. Хүн амд эрүүл мэндийн боловсрол олгож, эрүүл амьдралын хэв маягийг төлөвшүүлэн орчны эрсдэлт хүчин зүйлсийг арилгаснаар өвчлөл, нас баралтыг бууруулах боломжтой.

Урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэг, үзлэг, оношилгоо, шинжилгээнд 2022-2023 онд нийт хүн амын 30.8 хувь нь хамрагдсан. Хүүхэд бүрийг 9, 18, 36 сартайд нь эрүүл мэнд, хөгжлийн цогц үзлэгт хамруулан аливаа өвчин эмгэг, хөгжлийн хоцрогдлыг эрт илрүүлэх, 65-аас дээш насны ахмадуудыг “Настны цогц үзлэг”-т хамруулах ажил бүрэн хийгддэггүй, 2022 онд 45,705 иргэн цэрэг татлагаар эрүүл мэндийн үзлэгт хамрагдсанаас 15,082 иргэн буюу 3 хүн тутмын 1 нь эрүүл мэндээр цэргийн албанд тэнцээгүй байна.

Дээрх хэрэгцээ, шаардлагыг үндэслэн Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 23 дугаар зүйлийн 23.1 дэх хэсэгт зааснаар нийгмийн харилцааны төлөв байдал, тулгамдсан асуудлыг судалсны үндсэн дээр нийгмийн харилцааны эрх зүйн зохицуулалтыг нарийвчлан шинэ хуулиар зохицуулах шаардлагатай гэж үзсэн тул анхдагч хуулийн төсөл хэлбэрээр боловсрууллаа.

Хуулийн төслийг нийгмийн эрүүл мэндийн чиглэлээр ажиллаж байгаа ажилтнууд, аймаг, нийслэл, дүүргийн Эрүүл мэндийн газар, Нийгмийн эрүүл мэндийн төв, Анагаахын шинжлэх ухааны үндэсний их сургуулийн багш, эрдэмтэн, судлаач, доктор, ахмад ажилтан, эрдэмтэд, нийслэлийн 9 дүүрэг, 21 аймгийн нийгмийн эрүүл мэндийн ажилтан, гүйцэтгэх албан тушаалтнууд оролцсон 18 удаагийн хэлэлцүүлэг зохион байгуулж, оролцогчдын саналыг тусгав.

Эрүүл мэндийн салбарын удирдах ажилтны зөвлөгөөнд хуулийн төслийг танилцуулж саналыг авч, мөн бүх аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын асуудал хариуцсан ажилтан, холбогдох бусад мэргэжилтнүүдийг оролцуулан хэлэлцүүлэг зохион байгуулж, хуулийн төслийг яамны цахим хуудас, d.parliament.mn-д байрлуулан, иргэд, олон нийтээс санал авсны дээр яамд, мэргэжлийн холбоод, нийгмийн эрүүл мэндийн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж буй төрийн бус байгууллагын саналыг авч тусгасан.

ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТАНИЛЦУУЛГА

Нийгмийн эрүүл мэндийн
тусламж, үйлчилгээний тухай
хуулийн төслийн тухай

Даяаршил, мэдээлэл, технологийн хөгжил, хотжилт, хэт төвлөрөл, орчны бохирдол, хүмүүсийн амьдралын хэв маяг, оюун санаа, үзэл бодолд гарч байгаа өөрчлөлттэй уялдуулан хүн амд үзүүлэх нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг зохион байгуулах, удирдах, санхүүжүүлэх, хяналт тавих үйл ажиллагааны хууль, эрх зүйн зохицуулалтыг шинэчлэх шаардлага зүй ёсоор тавигдаж байна.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван зургаадугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт иргэн “амьд явах эрхтэй”, 2 дахь хэсэгт “эрүүл аюулгүй орчинд амьдрах, орчны бохирдол, байгалийн тэнцэл алдагдахаас хамгаалуулах эрхтэй”, 6 дахь хэсэгт “эрүүл мэндээ хамгаалуулах эрхтэй”, Арван есдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт “Төрөөс хүний эрх, эрх чөлөөг хангахуйц эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн болон бусад баталгааг бүрдүүлэх, хүний эрх, эрх чөлөөг зөрчихтэй тэмцэх, хөндөгдсөн эрхийг сэргээн эдлүүлэх үүргийг иргэнийхээ өмнө хариуцна.” хэмээн тус тус заасан байдаг.

Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалын 3.4.1.1-д “Нийгмийн эрүүл мэндийн салбарын хөгжлийг дэмжиж, эрүүл аж төрөх ёсыг хэвшүүлэх, иргэний эрүүл мэндийн боловсролыг дээшлүүлэх ажлыг бүх шатны боловсролын байгууллага, хэвлэл мэдээллээр дамжуулан хэрэгжүүлнэ” гэж заасан.

Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор баталсан “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын баримт бичигт “... нийгмийн идэвхтэй, эрүүл монгол хүнийг хөгжүүлнэ”, “Эрүүл дадал хэвшилтэй, идэвхтэй амьдралын хэв маягтай иргэн төлөвшүүлэн эрүүл мэндийн чанар, хүртээмж, үр дүнтэй тогтолцоог хөгжүүлнэ” гэж тодорхойлсон.

Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогыг хэрэгжүүлэх “I үе шат буюу 2021-2030 онд эрүүл мэндийн чанар, хүртээмжтэй тогтолцооны шинэчлэлийн хүрээнд “иргэн, гэр бүл, ажил олгогчийн оролцоонд тулгуурласан нийгмийн эрүүл мэндийн тогтолцоо бэхэжсэн байна”, “Аймаг, дүүргийн түвшинд хүн амд нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх нийгмийн эрүүл мэндийн төвийг байгуулна”, 2.2.10-т “Нийгмийн эрүүл мэндийн ноцтой байдал, гамшиг, онцгой байдлын үеийн эрүүл мэндийн байгууллагын нөөцийн бэлэн байдал, хариу арга хэмжээ авах чадавхыг бэхжүүлэх” арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхээр тусгасан.

Түүнчлэн Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 2.1.5-д “Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний тухай хууль”-ийн төслийг батлуулахаар, “Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2024 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл батлах тухай” Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны 12 дугаар тогтоолын хавсралтын 151-д “Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний тухай” хуулийн төслийг Улсын Их Хуралд өргөн барьж байна.

Улсын Их Хурлаас 2012 онд батлагдсан Эрүүл мэндийн тухай хуулийн 13.1 дэх хэсэгт эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ нь нийгмийн эрүүл мэндийн болон эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээ гэсэн 2 төрөлтэй болохыг, хүн амын эрүүл мэндийн талаар төрөөс баримтлах бодлогыг хэрэгжүүлэхэд нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг тэргүүлэх чиглэл болгон хөгжүүлэхээр тодорхойлсон.

2016 онд Эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний тухай хуулийг Улсын Их Хурлаас баталж мөрдүүлсэн боловч нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг хэрхэн зохицуулах хууль эрх зүй одоог хүртэл батлагдаагүй.

Эрүүл мэндийн тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.9-д “Нийгмийн эрүүл мэндийн төв нь нийгмийн эрүүл мэндийн талаар төрөөс баримтлах бодлого, хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх, эрүүл мэндийг дэмжих орчин бүрдүүлэх үйл ажиллагааг аймаг, дүүргийн түвшинд зохион байгуулна” гэж заасан боловч хүн амд нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх үндэсний тогтолцоо бүрэн бүрэлдээгүй, тусламж, үйлчилгээний төрөл, зохион байгуулалт, санхүүжилттэй холбоотой хууль эрх зүйн зохицуулалтгүй байна.

Нийгмийн эрүүл мэндийн хуулийн төслийг боловсруулах дараах практик хэрэгцээ шаардлага:

Монгол Улсын хөдөлмөрийн насны хүн амын өвчлөл, нас баралтын шалтгааны 77 хувийг халдварт бус өвчин буюу сэргийлж болох өвчлөл, нас баралт эзэлж байна. Монгол хүний дундаж наслалт 2020 оны байдлаар 70.7, эмэгтэйчүүдийн дундаж наслалт 76.2, эрэгтэйчүүдийнх 66.7 буюу 9.5 жилээр зөрүүтэй, Монгол Улс дэлхийд хорт хавдрын, ялангуяа элэгний хорт хавдрын өвчлөл, нас баралтаар тэргүүлж байна. Хүн амд эрүүл мэндийн боловсрол олгож, эрүүл амьдралын хэв маягийг төлөвшүүлэн орчны эрсдэлт хүчин зүйлсийг арилгаснаар өвчлөл, нас баралт буурна.

Хотжилт, үйлдвэржилт, хэт төвлөрөл нь ахуйн, хүнсний аюулгүй байдал, химийн бодисын хэрэглээ, өртөлт, хордлого нэмэгдэх, агаар, орчны бохирдол, хүний амьдралын буруу хэв маягаас шалтгаалсан өвчлөлд нөлөөлж байгаа хүчин зүйлсийг бууруулах, арилгах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх хууль, эрх зүйн зохицуулалт хангалтгүйгээс хүн амын өвчлөл, нас баралтын тэргүүлэх шалтгаан болж байгаа амьсгалын, зүрх судасны тогтолцоо, хоол боловсруулах замын, хортой, хоргүй хавдрын өвчлөлийг бууруулах, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ дутмаг байна.

Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээнд зарцуулж байгаа 1 ам.доллар нь ирээдүйд эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээнд зарцуулах 40 хүртэлх ам.долларыг хэмнэнэ, эрүүл мэндийн салбарын нийт зардлын 30-аас доошгүй хувийг нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээнд зарцуулахыг Дэлхийн эрүүл мэндийн байгууллага зөвлөдөг. Монгол Улсад эрүүл мэндийн нийт зардлын 19 хувийг нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээнд зарцуулдаг, салбарын нийт 50 мянга гаруй ажиллагчдын 1.9 хувь нь нийгмийн эрүүл мэндийн ажилтан ажилдаг.

Урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэг, үзлэг, оношилгоо, шинжилгээнд 2022-2023 онд нийт хүн амын 30.8 хувь нь хамрагдсан. Хүүхэд бүрийг 9, 18, 36 сартайд нь эрүүл мэнд, хөгжлийн цогц үзлэгт хамруулан аливаа өвчин эмгэг, хөгжлийн хоцрогдлыг эрт илрүүлэх, 65-аас дээш насны ахмадуудыг “Настны цогц үзлэг”-т хамруулах ажил бүрэн хийгддэггүй, 2022 онд 45,705 иргэн цэрэг татлагаар эрүүл мэндийн үзлэгт хамрагдсанаас 15,082 иргэн буюу 3 хүн тутмын 1 нь эрүүл мэндээр цэргийн албанд тэнцээгүй байна.

Дээрх хэрэгцээ, шаардлагыг үндэслэн Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 23 дугаар зүйлийн 23.1 дэх хэсэгт зааснаар нийгмийн харилцааны төлөв байдал, тулгамдсан асуудлыг судалсны үндсэн дээр нийгмийн харилцааны эрх зүйн

зохицуулалтыг нарийвчлан шинэ хуулиар зохицуулах шаардлагатай гэж үзсэн тул анхдагч хуулийн төсөл хэлбэрээр боловсрууллаа.

Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний тухай хуулийн төсөл нь дараах 7 бүлэгтэй байна:

1. Нэгдүгээр бүлэг буюу Нийтлэг үндэслэлд хуулийн зорилт, хууль тогтоомж, хуульд хэрэглэгдэх нэр томъёоны тодорхойлолт, нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний үйл ажиллагаанд баримтлах зарчмыг тусгав.

Хуулийн зорилтыг хүн амын эрүүл мэндийн байдал, түүнд нөлөөлөх хүчин зүйл, халдварт болон халдварт бус өвчнийг тандах, өвчин, эмгэгээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах, эрүүл мэндийн боловсрол олгох, эрүүл мэндийг дэмжих үйл ажиллагааг зохион байгуулах, санхүүжүүлэх, хяналт тавихтай холбогдох харилцааг зохицуулахад оршихоор тодорхойлов.

Нийгмийн эрүүл мэндийн хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Эрүүл мэндийн тухай, Эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний тухай, Эрүүл ахуйн тухай, Эрүүл мэндийн даатгалын тухай, Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай, Гамшгаас хамгаалах тухай хууль болон эдгээр хуульд нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэхээр заалаа. Монгол Улсын олон улсын гэрээнд энэ хуульд зааснаас өөрөөр заасан бол олон улсын гэрээний заалтыг дагаж мөрдөхөөр тусгав.

Хуулийн нэр томъёоны тодорхойлолтод нийгмийн эрүүл мэнд, нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ, эрүүл мэндийг дэмжих, хамгаалах, эрт илрүүлэг, эрүүл мэндийн боловсрол, тандалт, эрсдэлийн үнэлгээ зэрэг хуулийн төсөлд хэрэглэгдэж байгаа 25 нэр томъёог тодорхойлж оруулав.

Мөн нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ үзүүлэх үйл ажиллагаанд баримтлах зарчмыг дараах байдлаар тодорхойлов:

- ил тод, тэгш хүртээмжтэй, чанартай байх;
- өмчийн олон хувилбартай байх;
- шинжлэх ухааны нотолгоонд суурилах;
- төр, иргэн, хуулийн этгээдийн хамтын үйл ажиллагаанд тулгуурлах;
- үндэсний онцлог, уламжлалд суурилан олон улсын жишиг, хөгжлийн чиг хандлагад нийцсэн байх;
- ялгаварлан гадуурхалтаас ангид, хүний эрхийг дээдлэх;
- олон нийтийн оролцоо, сайн дурын ажилтны хувь нэмрийг чухалчлах.

2. Хуулийн төслийн хоёрдугаар бүлэгт нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний төрөл чиглэлийг дараах байдлаар тодорхойлов.

Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ нь халдварт болон халдварт бус өвчний хяналт, орчин, хөдөлмөрийн эрүүл мэнд, нийгэм, сэтгэл зүйн эрүүл мэнд, гэр бүл төлөвлөлт, нөхөн үржихүйн эрүүл мэнд, нийгмийн эрүүл мэндийн лаборатори, нийгмийн эрүүл мэндийн ноцтой байдлын хариу арга хэмжээ гэсэн 7 төрөлтэй байна. Эдгээр долоон төрлийн тусламж үйлчилгээнд хамаарах үйл ажиллагааг хуулийн төслийн 5.2-т дэлгэрэнгүй зааж оруулав.

Түүнчлэн нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний төрлийг дараах чиглэл тус бүрээр үзүүлэхээр төсөлд тусгав:

- тандалт, судалгаа;
- эрүүл мэндийг дэмжих, эрүүл мэндийн боловсрол олгох;
- урьдчилан сэргийлэх, үнэлэх, хянах;
- нийгмийн эрүүл мэндийн бодлого, удирдлага;
- олон нийтийн түншлэл, хамтын ажиллагаа.

3. Хуулийн төслийн гуравдугаар бүлэгт Нийгмийн эрүүл мэндийн удирдлага, зохион байгуулалтыг тусгасан.

Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний удирдлагын тогтолцоо нь хамтын удирдлага, төрийн удирдлага болон аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэн, олон нийтийн оролцооноос бүрдэхээр тусгав. Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний төрийн удирдлагын тогтолцоо нь Монгол Улсын Их Хурал, Монгол Улсын Засгийн газар, Нийгмийн эрүүл мэндийн үндэсний зөвлөл, Төрийн захиргааны төв байгууллага, нутгийн өөрөө удирдах болон захиргааны байгууллагын үйл ажиллагаанаас бүрдэнэ.

Хуулийн төслийн 6-р зүйлд Монгол Улсын Их хурал, Монгол Улсын Засгийн газар, төрийн захиргааны төв байгууллагуудын нийгмийн эрүүл мэндийн чиглэлээр гүйцэтгэх үүргийг тодорхойлсон. Эрүүл мэндийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллага нь нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулж, биелэлтийг хангуулах, нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний бодлого, хөгжлийн чиг хандлага, хүний нөөц, тоног төхөөрөмж, технологийн хэрэгцээг тодорхойлох зэрэг үүрэг хүлээнэ.

Түүнчлэн нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдуулан бүх шатны Засаг дарга нарын гүйцэтгэх үүргийг хуулийн төсөлд тусгасан.

Энэ бүлэгт нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээг үзүүлэх байгууллагыг дараах байдлаар тодорхойлов:

- нийгмийн эрүүл мэндийн асуудал хариуцсан төв байгууллага;
- аймаг, дүүргийн нийгмийн эрүүл мэндийн төв;
- эрүүл мэндийн байгууллагын нийгмийн эрүүл мэндийн нэгж, алба;
- өрх, сум, тосгоны эрүүл мэндийн төв;
- аж ахуйн нэгж, байгууллага.

Хүн амд нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг гардан үзүүлэх аймаг, дүүргийн нийгмийн эрүүл мэндийн төв болон өрх, сум тосгоны эрүүл мэндийн төвийн эрх, үүргийг дэлгэрэнгүй тусгав.

4. Хуулийн төслийн 4 дүгээр бүлэгт нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээг үзүүлэхэд иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага, олон нийтийн оролцоог тодорхойлсон.

Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг үзүүлэхэд иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага, олон нийтийн оролцоо онцгой ач холбогдолтойг харгалзан үйл ажиллагаандаа баримтлах зарчимд “төр, иргэн, хуулийн этгээдийн хамтын үйл ажиллагаанд тулгуурлах”, “олон нийтийн оролцоо, сайн дурын ажилтны хувь нэмрийг чухалчлах” гэж тодорхойлсон.

Иргэн нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ авахдаа албан тушаалтнаас үнэн зөв, бодит мэдээлэл авах, халдварт болон халдварт бус зонхилон тохиолдох өвчин, түүний эрсдэлт хүчин зүйлээс сэргийлэх, эрт илрүүлэгт хамрагдах, нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний тухай хуулийн хэрэгжилтэд олон нийтийн хяналт тавихад оролцох зэрэг 6 эрх эдлэхээс гадна эрүүл мэндээ хамгаалах, эрүүл амьдрах таатай нөхцөл бүрдүүлэх, эрүүл мэндийн боловсрол, мэдлэг эзэмших, эрүүл зан үйлийг төлөвшүүлэх дадал, хандлагатай байх, нийгмийн эрүүл мэндийг дэмжих, хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр нийтийг хамарсан арга хэмжээнд оролцох, эрх бүхий байгууллагаас баталсан шийдвэр, хорио цээр, хөдөлгөөний болон цагийн хязгаарлалтын дэглэм, шаардлага, зөвлөмжийг биелүүлэх зэрэг үүрэг хүлээнэ.

Аж ахуйн нэгж, байгууллага нь нийгмийн эрүүл мэндийн талаар мэргэжлийн байгууллагатай хамтран ажиллах, зөвлөгөө авах, ажлын байранд ажилтны эрүүл мэндийг дэмжих орчин бүрдүүлэх, эрт илрүүлэг болон өвчин, эмгэгээс урьдчилан сэргийлэх үзлэг, шинжилгээнд ажилтнаа хамрагдах боломж бүрдүүлэх зэрэг үүрэг хүлээхээр тусгалаа.

Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг үзүүлэхэд олон нийтийн оролцоог дараах байдлаар хангана:

-нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлэхтэй холбоотой үйл ажиллагаанд иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллага, сайн дурын ажилтныг татан оролцуулах;

-нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг төлөвлөх, зохион байгуулах, тусламж, үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг үнэлэхэд иргэд, олон нийтийг оролцуулах, хамтын шийдвэр гаргах;

-хүн амд нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг ил тод, нээлттэй, хүртээмжтэй хүргэх үйл ажиллагаанд олон нийтийн хяналт бий болгох;

-амьдралын буруу хэв маяг, хорт зуршлаас сэрэмжлүүлэх үйл ажиллагааг олон нийтийн оролцоотойгоор зохион байгуулах, хяналт тавих.

Энэ бүлэгт хэвлэл, мэдээллийн байгууллагын оролцоог тодорхойлж оруулсан бөгөөд хэвлэл, мэдээллийн байгууллага нь нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний талаар эрх бүхийн байгууллагаас ирүүлсэн мэдээ, мэдээллийг олон нийтэд хүргэх, нийгмийн эрүүл мэндийн ноцтой байдлын үед иргэд, олон нийтэд чиглэсэн мэдээллийг үнэ төлбөргүй түгээх, алслагдсан бүс нутгийн хүн амд нийгмийн эрүүл мэндийн талаарх мэдээ, мэдээллийг хүргэхдээ эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтантай хамтарч ажиллахаар тусгав.

5. Хуулийн төслийн 5 дугаар бүлэгт нийгмийн эрүүл мэндийн ажилтны эрх, үүрэг, нийгмийн баталгааг тусгав.

Нийгмийн эрүүл мэндийн ажилтны эрх, үүргийг нарийвчлан тодорхойлж, эрүүл мэндийн салбарын ажилтнуудын нэгэн адил Эрүүл мэндийн тухай, Төрийн албаны тухай, Хөдөлмөрийн тухай хуульд заасан нийгмийн баталгаагаар хангагдахаар оруулав.

6. Хуулийн төслийн 6 дугаар бүлэгт нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний санхүүжилттэй холбоотой асуудлыг тусгав.

Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, улсын төсөв, эрүүл мэндийн даатгал, Эрүүл мэндийг дэмжих сан, иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага, хамт олны хандив, эрүүл мэндийн байгууллагын төлбөртэй тусламж, үйлчилгээ, бусад үйл ажиллагааны орлого болон хууль тогтоомжоор хориглоогүй бусад эх үүсвэрээс бүрдэх зохицуулалтыг оруулав.

Хуулийн төслийн 5.3-т заасан нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний зардлыг улсын төсвөөс, өвчин эмгэгээс урьдчилан сэргийлэх эрсдэлт хүчин зүйлсийг эрт илрүүлэх тусламж үйлчилгээг Эрүүл мэндийн даатгалын сангаас санхүүжүүлэхээр тусгав. Мөн нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний багц, төлбөрийн хэмжээ, санхүүжүүлэх, төлбөртэй тусламж, үйлчилгээний орлого, хандив тусламжийг зарцуулах журмыг эрүүл мэнд, санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батлахаар орууллаа.

7.Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг хангахтай холбогдуулан хууль тогтоомж зөрчигчдөд хүлээлгэх хариуцлага, хууль хүчин төгөлдөр болох зохицуулалтыг 7 дугаар бүлэгт дараах байдлаар тусгав:

-Иргэн, нийгмийн эрүүл мэндийн ажилтан, хуулийн этгээд нь нийгмийн эрүүл мэндийг хамгаалах үйл ажиллагааны талаар, нийгмийн эрүүл мэндийн ноцтой байдлын үед олон нийтийг төөрөгдүүлэх, худал мэдээлэл тараахыг хориглоно.

-Хүний эрүүл мэнд, эмзэг мэдээлэлтэй холбоотой гомдол, мэдээллийг Хүний хувийн мэдээлэл хамгаалах тухай хуульд заасны дагуу шийдвэрлэнэ.

-Энэ хуулийг зөрчсөн албан тушаалтны үйлдэл нь гэмт хэргийн шинжгүй бол Төрийн албаны тухай, Хөдөлмөрийн тухай хуульд заасан хариуцлага ногдуулж зөрчил гаргасан хүн, хуулийн этгээдэд Зөрчлийн тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэхээр төсөлд тусгав.

Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний хуулийн төсөлд санал оруулсантай холбогдуулан Эрүүл мэндийн тухай, Эмнэлгийн тусламж үйлчилгээний тухай, Боловсролын тухай, Захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай, Зөрчлийн тухай, Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай, Гамшгаас хамгаалах тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулсан бөгөөд тайлбарыг хууль тус бүрээр хийв.

Нэг. Эрүүл мэндийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай

Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний тухай хуулийн төсөлд нийгмийн эрүүл мэндийн ажилтан, нийгмийн эрүүл мэндийн мэргэжилтэн, нийгмийн эрүүл мэндийн бусад ажилтан гэж ямар ажилтан байхыг тодорхой тусгаж өгсөн.

Нийгмийн эрүүл мэндийн ажилтныг эрүүл мэндийн салбарын ажилтныг нэгэн адил тооцохоор Эрүүл мэндийн тухай хуулийн 3.1.6-д нэмэлт оруулав.

Үүнтэй холбогдуулан нийгмийн эрүүл мэндийн ажилтан нь эрүүл мэндийн байгууллагын ажилтны нэгэн адил нийгмийн баталгаагаар хангагдахаар мөн хуулийн 29.5 дахь хэсэгт нэмэлт оруулав.

Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний тухай хууль батлагдахтай холбогдуулан Эрүүл мэндийн тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.9 дэх хэсэгт

“нийгмийн эрүүл мэндийн талаар төрөөс баримтлах бодлого” гэсний “нийгмийн эрүүл мэндийн тухай хууль тогтоомж” гэх өөрчлөх санал оруулж байна.

Эрүүл мэндийн тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 24.6.4 дэх хэсэгт “нийгмийн эрүүл мэндийн үйл ажиллагаа, арга хэмжээ болон гамшиг, нийтийг хамарсан халдварт өвчний дэгдэлтийн үеийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ;” гэснийг шинээр боловсруулж байгаа Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний тухай хуулийн төслийн агуулгад нийцүүлэн “нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ, гамшгийн үеийн эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ” гэж өөрчлөхөөр тусгав.

Энэхүү хууль батлагдсанаар нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг эрүүл мэндийн байгууллага төдийгүй хуулийн төслийн 7.1.1-ээс 7.1.5-д заасан байгууллагууд үзүүлэх тул Эрүүл мэндийн тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.3 дахь хэсгийг хүчингүй болгох санал оруулж байна.

Хоёр.Эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай

Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг улсын төсвөөс санхүүжүүлэхээр хуулийн төслийн 15.2-т заасан тул Эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний тухай хуулийн 17 дугаар зүйлийн 17.3 дахь хэсэгт “Эрүүл мэндийн даатгалын тухай” гэсний дараа “хууль, Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний тухай” гэж нэмэлт оруулж байна. Мөн Эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний тухай хуулийн 17 дугаар зүйлийн 17.1.6 дахь заалтын “нийтийг хамарсан халдварт өвчний дэгдэлтийн” гэснийг хуулийн төслийн агуулгад нийцүүлэн “нийгмийн эрүүл мэндийн ноцтой байдал” гэж өөрчилж байна.

Гурав.Боловсролын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай:

Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний тухай хууль батлагдсанаар хүн амын эрүүл мэндийг хамгаалах, дэмжих, өвчин эмгэгээс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл, аюулгүй амьдрах орчин бүрдүүлэх чиглэлээр хувь хүн, хамт олон байгууллагаас хийх ажил тодорхой болох юм. Иргэн бүрийг эрүүл мэндээ хянах, бэхжүүлэх, эрүүл зан үйлийг хэвшүүлэх талаар тодорхой ойлголт, мэдлэгтэй болох зорилгоор бүх шатны боловсролын хөтөлбөрт “эрүүл амьдрах зан үйл”-ийн агуулгыг заавал тусгах санал оруулж байна.

Дөрөв.Зөрчлийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай:

Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний тухай хуулийн 16.1 “Иргэн , нийгмийн эрүүл мэндийн ажилтан, хуулийн этгээд нь нийгмийн эрүүл мэндийг хамгаалах үйл ажиллагааны талаар, нийгмийн эрүүл мэндийн ноцтой байдлын үед олон нийтийг төөрөгдүүлэх, худал мэдээлэл тараахыг хориглоно” гэж заасан.Иймд зөрчил гаргасан тохиолдолд хүн болон хуулийн этгээдэд ногдуулах торгуулийн хэмжээг тогтоох зорилгоор Зөрчлийн тухай хуульд нэмэлт оруулах хуулийн төслийг боловсруулав.

Тав.Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай:

Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.29-д “ Иргэн, нийгмийн эрүүл мэндийн ажилтан, хуулийн этгээд нь

нийгмийн эрүүл мэндийг хамгаалах үйл ажиллагаа, нийгмийн эрүүл мэнд ноцтой байдлын үед олон нийтийг төөрөгдүүлсэн, худал мэдээлэл тараасан бол хүнийг хоёр зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээд хоёр мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.” гэж зүйл нэмсэн. Үүнтэй холбогдуулан цагдаагийн байгууллагын эрх бүхий албан хаагч нь энэхүү зөрчлийг шалган шийдвэрлэхээр Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 6.8 дугаар зүйлд “6.29 дүгээр зүйл,” гэсэн нэмэлт оруулж байна